

A könnyen érthető kommunikáció fogalma és szabályrendszere nemzetközi és hazai példák, illetve magyar tapasztalati szakértők javaslatai alapján

FARKASNÉ GÖNCZI RITA

f.gonczi.rita@gmail.com

ABSZTRAKT

A könnyen érthető kommunikáció a hivatali nyelv reformjának és az intellektuális képességzavar¹ mutató személyek önérvényesítő törekvéseinek mentén alakult. A könnyen érthető kommunikáció több évtizedes gyakorlata során sok nemzetközi és hazai útmutató készült, melyek az alkalmazás tartalmi és formai követelményeit gyűjtik egybe. Az elmúlt évtizedekben Magyarországon szerteágazó törekvések láttak napvilágot az alkalmazásra és képzésre vonatkozóan, elszigetelt működési formában. Ennek mentén az alkalmazást bemutató protokollok a gyakorlati szabályokat gyűjtik egybe, kihagyva a könnyen érthető kommunikáció átfogó definícióját.

Ebben az írásban a könnyen érthető kommunikáció fogalmát meghatározó keretek kerülnek górcső alá, több nemzetközi és hazai tevékenység mentén. Magyarországon elsőként, tapasztalati szakértőkkel közös munka eredményeként definiáljuk a könnyen érthető kommunikáció fogalmát.

Kulcsszavak: könnyen érthető kommunikáció, kommunikációs akadálymentesítés

Bevezetés

A könnyen érthető kommunikáció, mint minden más kommunikációs forma, jól körülhatárolt célcsoport számára biztosítja az információkhoz való hozzáférést. A magyar nyelv szintén az azt megérteni és alkalmazni tudó személyek számára nyújt kommunikációs alapot. Vagyis nem várható el a könnyen érthető kommunikációtól, hogy mindenki számára hozzáférhető információval szolgáljon.

A könnyen érthető kommunikáció definíciójának kidolgozásával arra vállalkozom, hogy néhány nemzetközi és hazai példa alapján meghatározom a fogalmi keretet, és azt továbbgondolva – Magyarországon elsőként – tapasztalati szakértők együttműködésével

¹ Az értelmi fogyatékoság kifejezést Lányiné Engelmayer Ágnes a 2009-ben a Medicina Kiadó jóvoltából megjelent Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődészavar című művében intellektuális képességzavar terminológiával helyettesíti, a gyógypedagógiai terminológia tisztázása érdekében. A jelen cikk ezt a terminológiát követi. A nemzetközi példák esetében a hivatkozott publikáció terminológiája jelenik meg a témahűség érdekében, viszont a cikk további saját szerzői alkotása során ismét a Lányiné által meghatározott terminológia a meghatározó. A cikk fejezeteinek könnyen érthető összefoglalójában az értelmi fogyatékos terminológiát használom, a könnyen érthető kommunikáció megszokott gyakorlata és a jobb érthetőség érdekében.

megalkotom a hazai definíciót². A könnyen érthető kommunikáció fogalma mentén annak módszertanát és eszköztárát elemzem, új szakmai kérdéseket indukálva.

A jelen tanulmány nem hivatott a könnyen érthető kommunikáció kialakulásának teljes történetét áttekinteni, hanem abból a fogalomalkotáshoz és a szabályrendszer áttekintéséhez szükséges elemeket vizsgálja. A nemzetközi és hazai történet széleskörű feltárása a szolgáltatói fejlesztés szükséges elemét képezheti.

A cikk – témájának megfelelően – a terjedelmi korlátokat szem előtt tartva, a fontos információkat könnyen érthetően is megjeleníti az írás végén, a teljesség igénye nélkül.

A könnyen érthető kommunikáció definícióját meghatározó keretek feltárása néhány nemzetközi és hazai példa mentén

A nemzetközi és hazai protokollok alapján a könnyen érthető kommunikáció az információ egyszerű, letisztult áramoltatása a kommunikációs zajok minimalizálásával. A definíció meghatározását jelentősen befolyásolja a már kialakult és rögzített szabályrendszer, amely deklarálja, hogy milyen eljárás kerülhet a praxisba.

Nomura, Misako, Skat Gyda, Nielsen és Tronbacke (2010) két eltérő irányt jelölnek meg a könnyen érthető kommunikáció fogalomkörében. Az első a köznyelv átalakítása egy könnyebben olvasható szöveggé, míg a második esetben az átalakítás célzottan a megértést szolgálja. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a képeknek és illusztrációknak a lehető legnagyobb mértékben támogatniuk kell a megértést.

Egy információs helyzetben minden tartalom könnyen érthető formában történő megjelentetése azonban a célcsoportok számára áttekinthetetlen hosszúságú anyagot eredményezhet. A fentiek mentén a *definiálás egyik keretét képezi, hogy mit tekintünk a könnyen érthető kommunikációval történő informálás céljának.*

A könnyen érthető kommunikációval történő informálás célját meghatározza annak történeti eredete. A könnyen érthető kommunikáció gyökerei több irányba vezetnek. Az egyik feltárt szál a közérthető nyelv (plain language), mely már az 1960-as években megjelent Amerikában, a hivatali nyelv értelmezhető alternatívájaként. 1978-ban Carter elnök javasolta, hogy a rendeleteket költséghatékonyan és könnyen érthetően írják, majd 1998-ban Bill Clinton hangsúlyozta ismét a közérthető nyelv fontosságát. „*A közérthető nyelv használatával világos üzenetet küldünk a kormányzat tevékenységéről, az igénybe vehető szolgáltatásokról, mindennapi szavakkal. Az egyszerű nyelv alkalmazásával a kormány és a magánszektor időt, erőfeszítést és pénzt spórol meg. A köznyelven készült dokumentumok logikus felépítésűek, könnyen érthető kommunikációs megjelenés jellemzi.*”³ Majd ebben az évben Warren Buffet elkészíti a könnyen érthető kommunikáció összefoglaló könyvét (SEC Plain English Handbook) (Locke, 2004; Maaß, 2015, p. 18.; Farkasné Gönczi, 2017).

² Köszönet az információkért Német Zsuzsa tapasztalati szakértőnek, illetve az Immanuel Otthon és Iskola fiataljainak és kollégáinak, akik a jelen munka mellett aktívan dolgoznak könnyen érthető szótár készítésén és lektorálnak elkészült szövegeket, mint például az intézmény által kiadott Vedd és olvas! Könnyen érthető bibliai üzenetek című kiadvány.

³ Bővebben lehet olvasni róla itt: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=56067>

A másik feltárt szál az intellektuális képességzavart mutató emberek által 1974-ben elsőként az USA-ban és Kanadában elindított People First (Mindenekelőtt Ember) mozgalom. Kitűzött célként fogalmazták meg, hogy az emberek az életüket érintő kérdésekben önmaguk, felelősen döntsenek, és az érdekeik érvényesítése (self-advocacy) érdekében aktivizálódjanak. A mozgalom Menschen Zuerst (Mindenekelőtt Ember) névvel az 1990-es években terjedt el Németországban is (Farkasné Gönczi & Gráf-Jaksa, 2009; Maaß, 2015).

A könnyen érthető kommunikáció történelmi gyökerei a definiálás újabb kereteként határozzák meg a célcsoportot, akinek támogatást nyújt. Az előzmények kapcsán már a 90-es évek végén látható, hogy több célcsoport kommunikációs akadálymentesítése valósul meg a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával.

A történeti gyökerek mentén kirajzolódott célcsoport összetételét tovább árnyalják az 1980-as évektől a nemzetközi, és a 2000-es évektől a hazai gyakorlatban sorra megjelent kezdeményezések. Például Finnországban már az 1980-as években kidolgozták a könnyen érthető kommunikációs modellt értelmi fogyatékos emberek számára, melyet Svédország is átvett. Jelenleg is a finn Selkokeskus nevű szervezet szorosan együttműködik a svéd Lätläst nevű szervezettel (Lätläst jelentése: könnyen olvasható), és a finn nyelven megjelenő, könnyen érthető anyagokat svéd nyelvre fordítják (Bredel & Maaß, 2016). Az angolszász és német nyelvterületen online fellelhető, könnyen érthető kommunikációval kapcsolatos kezdeményezések elsősorban a fogyatékos emberek érdekvédelmi szervezeteihez köthetőek. Például az 1958-ban alakult németországi Lebenshilfe szervezet⁴ 1987 óta könnyen érthető kommunikációval jelenteti meg az értelmi fogyatékos embereknek szóló, képes Magazin című folyóiratát. 2003-ban megfogalmazta az információk akadálymentesítésének szükségességét, ennek érdekében a képekkel támogatott, egyszerű szövegek alkalmazását. A szervezet 2008-tól honlapján elindította a könnyen érthető felületet⁵.

Mindeközben Angliában például a Tanulásban Akadályozott Emberekért Alapítvány (Foundation for People with Learning Disabilities) 2003-tól tapasztalati szakértőkkel bővítette alkalmazottainak körét. Az 1972-ben alakult Generate szervezet működteti azt a weboldalt⁶, ahol könnyen érthető kommunikációval készült online kiadványokat jelentet meg egészség és életvitel témában⁷.

Magyarországi példaként említhető a könnyen érthető kommunikáció hazai elterjedésében nagy szerepet vállaló szervezet, az Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (továbbiakban ÉFOÉSZ), ami az intellektuális képességzavart mutató emberek önérvényesítő mozgalmanak elindításával együtt 2002 óta folyamatosan készít könnyen érthető kiadványokat. A Csató Zsuzsa szerkesztésében és az ÉFOÉSZ gondozásában 2002-ben megjelent kiadvány elsőként foglalta össze magyar nyelven a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának alapelveit (Csató, 2002). A Szociális és Munkaügyi Minisztérium támogatásával a Szövetség 2006-ban elkészítette az Országos Fogyatékosügyi Program, majd 2007-ben a Fogyatékosággal élő személyek

⁴ Bővebben lehet olvasni róla itt: www.lebenshilfe.de

⁵ Elérhető itt: <https://www.lebenshilfe.de/de/leichte-sprache/index.php>

⁶ Itt elérhető: <http://easyhealth.org.uk/>

⁷ Elérhető itt: <http://www.generate-uk.org/service/easy-health>

jogairól szóló Egyezmény könnyen érthető fordítását, mely egyben a könnyen érthető kommunikáció jogszabályi hátterét is biztosítja (Farkasné Gönczi & Graf-Jaksa, 2009).

A könnyen érthető kommunikáció nemzetközi és hazai kezdeményezésének néhány példája nem csak a célcsoport összetételét árnyalja, hanem annak mentén a módszertanát deklarálja, amely megszabja a definiálás újabb keretét.

A könnyen érthető kommunikáció definícióját meghatározó keretek elemzése további nemzetközi és hazai történeti példák és a tapasztalati szakértők véleménye alapján

A bemutatott néhány nemzetközi és hazai példa mentén a következő definiálási keretek meghatározása szükséges:

1. a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának célja
2. a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának célcsoportja
3. a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának módszertana

A fogalomalkotás keretét adó három dimenzió meghatározását néhány további nemzetközi és hazai példa, valamint a könnyen érthető kommunikációt aktívan használó tapasztalati szakértők véleménye alapján végzem.

1. A könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának célja

Az előzőekben bemutatott nemzetközi és hazai kezdeményezések nyomán a könnyen érthető kommunikáció elsődleges célja – a kommunikációs akadálymentesítés egyik lehetséges módszereként – az információk megértésének biztosítása. Másrésztől viszont könnyebben olvasható szöveg biztosítása (Nomura, Skat Gyda és Tronbacke, 2010). A könnyen érthető kommunikáció alapvető célja nem lehet az olvasás megkönnyítése, hanem azon túllépve, az értő olvasás támogatásával, az információ megértésének előmozdítása. Ez a kérdés felveti a szövegek könnyen érthető kommunikációval történő fordításának módszertani árnyalását, melyet a 3. pontban kísérlek meg kibontani.

A tapasztalati szakértők a következőképpen fogalmazták meg a könnyen érthető kommunikáció célját:

„A könnyen érthető módszerrel érthetőbb, áttekinthetőbb a szöveg. A szövegben benne van a lényeg, és tudom, miről szól.”

„Leegyszerűsítjük a dolgokat, hogy könnyebben érthető legyen.”

A könnyebben érthető szöveg nem azonos a könnyen érthető szöveggel. A könnyen érthető kommunikáció alapvető céljaként egy meghatározott információ megértésének biztosítását fogalmazták meg a definíció kidolgozásában résztvevő tapasztalati szakértők.

2. A könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának célcsoportja

A könnyen érthető kommunikáció gyökerei és múltja körülrajzolja a célcsoportját. A feltárt nemzetközi és hazai gyakorlat elsődleges célcsoportját az intellektuális képességzavart mutató emberek képezik. A másodlagos célcsoportot a megértési

problémákkal rendelkező emberek alkotják. A harmadlagos célcsoportba bárki beletartozhat. A könnyen érthető kommunikáció gyakorlatát nemzetközi szinten összegző Misako Nomura, Gyda Skat Nielsen és Bror Tronbacke 2010-ben megjelent útmutatója, illetve Bettina M. Bock cikke alapján több célcsoport is megnevezhető (Nomura, Nielsen és Tronbacke, 2010; Bock, 2015).

Elsődleges célcsoport:

- intellektuális képesség zavart mutató személyek
- specifikus tanulási zavart (diszlexiát) mutató személyek
- gyenge nyelvi készséggel rendelkező személyek

Másodlagos célcsoport:

- más sérülésspecifikus csoportok (pl. siket, súlyosan, halmozottan sérült személyek)
- magyar nyelvet idegen nyelvként, gyengén beszélő személyek
- szociálisan hátrányos helyzetű személyek
- demenciában érintett személyek

A könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával megjelenített információk egyszerű, áttekinthető formában hozzáférhetőek minden, olvasási képességgel rendelkező ember számára, továbbá idő- és energiatakarékos megoldást nyújt az érintett célcsoportoknak.

3. A könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának módszertana

A példaként bemutatott nemzetközi és hazai gyakorlatok, illetve a tapasztalati szakértők válaszai alapján a könnyen érthető kommunikáció változatos módszertannal rendelkezik. A már bemutatott nemzetközi és hazai példák alapján eltérő formában jelennek meg könnyen érthető kommunikációval készült információk (újság, kiadvány, honlap). A módszertan egységesítésére több nemzetközi és hazai kísérlet zajlott. Az Inclusion Europe európai érdekvédelmi szövetség, felkarolva a könnyen érthető kommunikáció ügyét, például a nemzetközi „Pathways I. Az utak a felnőttképzésben értelmi fogyatékossgal élő emberek számára” című projekt keretében 2007-2009 között elkészítette az egységes

3. ábra. A könnyen érthető nyelv logója

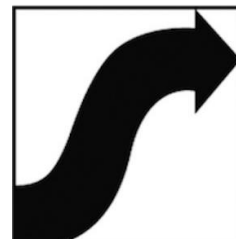
szabályozási útmutatót, és ahhoz kapcsolódóan a könnyen érthető nyelvet jelképező logót (Farkasné Gönczi & Graf-Jaksa 2009). A projekt második szakaszában kiterjesztette a módszertant az Európai Unió minden tagországára, melynek keretében az ÉFOÉSZ magyar nyelven jelentette meg nyomtatott és online formában az útmutatót (Horváth, 2017). A terjesztés mellett úttörő kezdeményezésként tapasztalati szakértők maguk írnak blogbejegyzést⁸ az ÉFOÉSZ keretein belül végzett szakmai munkájukról.

Az Inclusion Europe-hoz hasonlóan, a Németországban 2006-ban megalakult, majd 2013-tól hivatalos szervezatként működő, Könnyen Érthető Kommunikációs Hálózat (Netzwerk Leichte Sprache, továbbiakban NLS) nevű munkacsoport egységesítette a

⁸ Bővebben itt: <http://egyuttvelunk.onervenyesites.hu>

könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának protokollját⁹, illetve minőségbiztosítási rendszert épített. Ez magában foglalja a vizsgarendszert és az elkészült fordítások lektorálását (Bock, 2014). Az NLS keretein belül tapasztalati szakértők készítenek és lektorálnak könnyen érthető információs anyagokat, illetve aktív részt vállalnak az oktatói munkában (NLS, 2013, 2014).

Hasonló elvek mentén Finnországban az 1970-es évektől alkalmazzák a könnyen érthető kommunikációt (Selkokieli) a köznyelv egyszerűsítése érdekében. A Könnyen Érthető Nyelvi Szakértői Központ (Selkokeskus) folyamatosan biztosít információt a témában, és stratégiát dolgozott ki a következő négy évre. A finn mozgalom az európai logótól teljesen eltérő változatot alkalmaz a könnyen érthető kommunikációval készült információk jelölésére (Maaß, 2015).

4. ábra. A finnek által használt logó

Magyarországon a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. (továbbiakban FSZK) a civil szervezetek könnyen érthető kommunikációval foglalkozó szakembereinek együttműködésével 2009-ben egy egységes felnőttképzési módszertant és eszköztárat állított össze a könnyen érthető kommunikáció (továbbiakban: KÉK) akkreditált képzéséhez. Ennek alapján szakembereket készített fel a *Képzők képzése – Felkészítés kommunikációs akadálymentesítés témájú képzési programcsomag oktatására* című program keretében a *Könnyen érthető kommunikációt használó segítők intenzív képzési programja* című képzésen a későbbi ismeretátadáshoz (Csató, Jaksa, Monostori és Móricz, 2009). Az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával megvalósuló projekt egységesítette az addig szervezetenként külön megjelenő, könnyen érthető képzések ismereteit. A szintetizált tudástartalom átadásához tanári kézikönyvet, előadásanyagokat készítettek (FSZK, 2012), továbbá a könnyen érthető kommunikáció társadalmi terjesztése érdekében az FSZK 2014-ben megjelentette adaptációs kézikönyvét középiskolában dolgozó pedagógusok számára, mely az addig a civil szervezetek által működtetett akkreditált képzésekhez is segédanyagként szolgált. A felnőttképzésben jó gyakorlatként bevált módszerek alkalmazásával készíti fel a kiadvány feladatrendszer a középiskolás korosztályt a KÉK gyakorlati alkalmazására (Farkasné Gönczi, 2014). Farkasné Gönczi (2013) elsőként szintezte Magyarországon a könnyen érthető kommunikációt a fordítás mélysége és eszköztára alapján. A cikk a szintezési eljárás kapcsán bemutatta a könnyen érthető kommunikáció módszertanának árnyaltságát. Ennek példaként az FSZK 2017-ben elkészítette az abúzus témában – Magyarországon először – a könnyen érthető kommunikáció különböző szintjein megfogalmazott kiadványát. Ezek a szövegek eltérő betűmérettel olvashatóak, illetve a kiadványban a szintek különböző színes jelzésekkel megkülönböztethetők. A kiadvány online változatában a nemzetközi weblapoknak megfelelően kidolgozott hangoskönyv változat is megtalálható (Borbás, Farkasné Gönczi és Rajnai 2017).

⁹ Bővebben itt: www.leichte-sprache.org/die-geschichte

A fenti néhány hazai és nemzetközi példa kapcsán felmerül a kérdés, hogy látva az eltérő megértési képességgel rendelkező célcsoportokat, milyen mértékben egységesíthető a könnyen érthető kommunikációval történő információátadás módszertana. A kérdést tovább árnyalja a tapasztalati szakértők véleménye, amely rámutat a jelenleg megtalálható fordítások egyes módszertani elemére:

„A könnyen érthető szövegben képek is szerepelnek, hogy lássam, miről szól a téma.”

„A saját szavainkkal mondunk el egy fogalmat, vagy képekkel próbáljuk meg elmondani egy szó jelentését.”

„Amikor írjuk a szövegeket, akkor is sok képet használunk, hogy több elképzelésünk legyen.”

„Az interneten található szövegekre nehéz odafigyelni. Nem mindig tudjuk mi a lényeg. Ezért jó, ha valami könnyen érthetően van leírva.”¹⁰

A definícióhoz szükséges keretek megfogalmazása során az egységes módszertant megkérdőjelező további szempontok kerültek elő, mint például a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával készült információ megjelenési formája (például nyomtatott, szóbeli, online).

A könnyen érthető kommunikáció definiálása során a módszertan árnyaltságának figyelembe vétele fókuszkerékké válik.

A könnyen érthető kommunikáció definíciója néhány nemzetközi és hazai történeti példa és a tapasztalati szakértők véleménye alapján kidolgozott keretek mentén

A tapasztalati szakértők megfogalmazásai megfelelnek az áttekintett nemzetközi és hazai példáknak, így a jelen cikkben kidolgozott, a könnyen érthető kommunikáció definíciójába építve, erősíti a pontos tartalom visszaadása helyett a fontos tartalomjegységek megjelenítésének igényét.

A könnyen érthető kommunikáció definíciója

A könnyen érthető kommunikáció a köznyelv egyik változata, mely annak szókészletét használja, alapvető szabályrendszerét követve. *A könnyen érthető kommunikáció a köznyelvben megjelenő információ fontos tartalomjegységeinek megjelenítése, vagy önálló információs tartalom kidolgozása egyszerű, letisztult formában, mely az információ megértését szolgálja.* Az információ könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával történő feldolgozását az adaptáció tartalmi és formai szabályainak betartása mellett a képek és illusztrációk adekvát alkalmazása segíti.

¹⁰ Az idézett mondatok a könnyen érthető kommunikáció definíciójának kidolgozását célzó online egyeztetés során az Immanuel Otthon és Iskola tapasztalati szakértőinek válaszaik. Az idézetek a résztvevők kérése alapján a csoport közös termékét képezik.

A könnyen érthető kommunikáció szövegének megjelenési formája eltérő lehet, például könnyen érthető olvasmány, vagy könnyen érthető beszéd. Az eltérő megjelenési formák esetén az alkalmazási alapelvek és főszabályok azonosak.

A könnyen érthető kommunikáció módszertani kérdései

A könnyen érthető kommunikáció alkalmazása során a nemzetközileg elfogadott módszertan, tartalmi és formai elemek használata javasolt, feltüntetve az egyezményes, könnyen érthető kommunikációt jelző logót. A következő táblázatban a nemzetközi, könnyen érthető kommunikációval foglalkozó útmutatókban említett, legismertebb szabályok olvashatóak a megjelenési formák bontásában (nyomtatott, digitális, szóbeli). A táblázat nem helyettesíti az útmutatókat, hiszen azokban példákkal bemutatott, részletes tájékoztatás olvasható az egyes szabályok alkalmazásának módjáról.

Könnnyen érthető kommunikáció		
<p>Elsődleges könnyen érthető kommunikáció: Könnnyen érthető információ megfogalmazása.</p> <p>Másodlagos könnyen érthető kommunikáció: Eredeti szöveg könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával megfogalmazott változata.</p>		
<p style="text-align: center;">Alapelvek</p> <p style="text-align: center;">Tudjuk, kinek készül a könnyen érthető szöveg. Tudjuk, milyen formában dolgozunk. Egyszerűen és érthetően mutassuk be az információkat. A szövegkidolgozásba vonjunk be értelmi fogyatékos embert.</p>		
Nyomtatott	Digitális	Szóbeli
<p style="text-align: center;">Közös szabályok</p> <p>Tartalmi szabályok Ésszerű, lényegre törő fogalmazás. Egyszerű tőmondatok. Építkező jellegű fogalmazás. Egy mondatban lehetőleg egy információ szerepeljen. Elsősorban cselekvő igealakok alkalmazása. Tagadás helyett pozitív mondat szerkezet alkalmazása, ha lehetséges. Bonyolult szavak kerülése. Azonos kifejezések alkalmazása a szövegben (pl. azonos jelentésű szavak esetén a változatos formák kerülése – pl: jár, megy, halad). Idegen szavak, mozaikszavak, szakszavak, rövidítések, elvont fogalmak használatának kerülése. Alkalmazásuk esetén magyarázat vagy példa megjelenítése. A szöveg személynek szóló megfogalmazása. Az azonos témák egységben tartása. Különböző témák elkülönítése. A nagy mennyiséget jelölő számok kerülése. Helyette a sok kifejezés alkalmazása javasolt. A megfogalmazás a célcsoport korának megfelelően tisztelettudó.</p>		

<p>Formai szabályok Szerkesztés területén: Arab számok használata. A számok számjegyekkel szerepeljenek, ne számnevekkel. A római számok elkerülése. A telefonszámok számjegyei csoportosítva szerepeljenek. Letisztult, világos háttér használata. A szöveg és a háttér jól elkülönüljön. Egy mondat egy sorba kerüljön. A névmások óvatos alkalmazása. A mondatközi központosítás és a zárójelek elkerülése. Minden mondat új sorba kerüljön. Több sorba kerülő mondat értelemszerű tagolása. A szöveghez egyértelmű cím választása. A szöveg elejére kerüljön a fontos információ. A fontos információ vastag betűvel szerepeljen. A szöveg baloldalra szedett legyen. A sorok behúzása kerülendő. Ne legyen sok szöveg egy oldalon. A szövegértelmezést segítheti fénykép, kép vagy szimbólum.</p> <p>Betűelemek területén: Könnyen olvasható betűtípus. Például: Ariel, Tahoma. A dőlt betűk használatának kerülése. A különleges szövegszerkesztés használatának kerülése. Például árnyékolt vagy körvonalas betű. A betűméret 14-es, vagy ennél nagyobb legyen. Teljes szavak ne szerepeljenek nagybetűkkel. A szövegben egyféle betűtípus szerepeljen.</p>	<p>Formai szabályok Alkalmazás területén: Normál tempójú vagy kissé lassúbb beszéd. Témaegységenként rövid szünettel tagolás. A mondanivaló támogatása természetes gesztussal, jelekkel. Szöveg érthetőségének ellenőrzése kérdéssel.</p>
	<p>Hiperhivatkozások minimalizálása. Jól jelzett visszatérési útvonallal. A tartalom a címek és bekezdések alapján készüljön. A több mint 3 pontos felsorolásokat listákkal érdemes helyettesíteni.</p>

1. táblázat: A könnyen érthető kommunikáció alkalmazásának szabályai az Inclusion Europe és a Netzwerk Leichte Sprache szabálygyűjteménye alapján

A könnyen érthető kommunikáció szintjei Farkasné Gönczi (2013) eredeti közleményének továbbfejlesztéseként:

- Könnyen érthető kommunikáció 1. szint: képsorok
- Könnyen érthető kommunikáció 2. szint: képsorok mondatátogatással
- Könnyen érthető kommunikáció 3. szint: mondatok képi támogatással

- Könnyen érthető kommunikáció 4. szint: szövegegységek orientáló képpel
- Könnyen érthető kommunikáció 5. szint: szöveg témaorientáló képpel
- Könnyen érthető kommunikáció 6. szint: szöveg kép nélkül

A célcsoport szükségletének megfelelő könnyen érthető kommunikáció szint egyben megszabja az alkalmazandó módszert és eszközt.

Az 1. táblázatban található szabályok szerepelnek a könnyen érthető kommunikációval foglalkozó útmutatókban, amelyek egységes rendszer hatását keltik. Mégis fontos megjegyezni, hogy ezek a szabályok a gyakorlat terepén érlelődtek, nem rendelkeznek kutatási eredményekkel, vizsgálati háttérrel. Az online infokommunikációs akadálymentesítés során például a Magyar Nemzeti Múzeum honlapjának háttérét fehérre kellett változtatnunk halványzöldről, mert az ellenőrzést végző tapasztalati szakértő számára nem adta vissza a könyvlapok színét, amit már megszokott. Pár évvel később viszont már használtuk a halványszínű háttereket, mivel a tapasztalati szakértők megszokták a weboldalak színes megjelenését, illetve több könnyen érthető kiadvány színes háttérű volt. A táblázatban szereplő több szabály ehhez hasonlóan a szokásrend alapján alakult ki, mint például az arab számok használata a római számok helyett. Ez a szokás a mindennapi életben valóban így van, ezért továbbra is használatban marad.

A táblázat több szabálya mégis bizonytalan szakmai háttérrel rendelkezik. Például az évszámok helyett érdemes a „régén” kifejezést alkalmazni. Ennek háttérében az áll, hogy a speciális elsődleges célcsoport, vagyis intellektuális képességszavarban érintett személyek esetén az évszámok értelmezése bizonytalan. Ilyenkor valóban jó megoldás az egyszerű visszautalás a múltra, jelezve, hogy a megszólított személynek az életében, vagy még jóval azelőtt történt. Viszont más elsődleges és másodlagos célcsoport számára megadható a pontos dátum (Maaß, 2015).

A könnyen érthető kommunikáció jövője, hogy több évtizedes alkalmazását, szabályrendszerének gyakorlatalapú változását a következő időszakban felváltja az bizonyítékokon alapuló kutatások eredményein nyugvó fejlődése.

Zárszó

A könnyen érthető kommunikáció több évtizedre visszatekintő „jó gyakorlatnak” számít, mely dinamikus fejlődése során mára nemzetközileg egységes alapelveket követ, és tapasztalati szakértők bevonásával alakul. A könnyen érthető kommunikáció alapelve, hogy minden fordítás vagy elkészült munka lektorálását a könnyen érthető kommunikációt aktívan használó tapasztalati szakértők végezzék. A fogyatékoságtudomány szempontjából fontos alapvetés vált gyakorlattá. Nyelvi, fordítói szempontból viszont megkérdőjelezhető, hogy a fordítás célcsoportja valóban hivatott képzettség nélküli lektorálásra. Amennyiben nem csak jó gyakorlatra épülő, hanem tudományosan alátámasztott szabályrendszer épül ki, úgy a szabályrendszer ismerete és professzionális alkalmazása tesz majd jogosulttá a lektori szerepkörre. A könnyen érthető szolgáltatás egységes rendszerének kiépülése ad választ a hasonló kérdésekben.

A jelen cikkben említett nemzetközi szakirodalmak alapján már elkezdődött a könnyen érthető kommunikáció szabályrendszerének más szaktudományok szerinti elemzése, amely közelebb viszi az alkalmazás területét a professzionális rendszerhez.

A nemzetközi tapasztalatokhoz hasonlóan a professzionális rendszer egységes képzési, minősítési és szolgáltatói modellt biztosít, nem kizárva a könnyen érthető kommunikáció alkalmazásával megfogalmazott információ szükség szerinti személyre szabottságát.

A könnyen érthető kommunikáció meghatározása, alkalmazásának tapasztalatai, szabályrendszerének elemzése magával hozza az infokommunikációs akadálymentesítés ezen ágán a tervezett felépítést, működést és képzési struktúrát.

A cikk összefoglalója könnyen érthetően

A könnyen érthető kommunikáció jelentését írja le a cikk.

A jelentést több dolog meghatározza.

Például miért írunk könnyen érthetően?

Kinek írunk könnyen érthetően?

Hogyan írunk könnyen érthetően?

A cikk külföldi és hazai példákat ír le.

A példák a kérdésekre adnak választ.

Értelmi fogyatékos emberek válaszoltak a kérdésekre.

A válaszoló értelmi fogyatékos embereket tapasztalati szakértőnek hívják.

A tapasztalati szakértő ismeri a könnyen érthető kommunikációt.

A tapasztalati szakértők együtt dolgoztak a cikk írójával.

A könnyen érthető szövegek legyenek érthetőek!

Szakemberek és tapasztalati szakértők fordítanak.

A könnyen érthető kommunikáció szabályait vizsgálni kell.

A szakemberek megvizsgálják a szabályokat.

A jó szabályokat használják.

A rossz szabályokat kidobják.

A szakemberek egységes szabályokat használnak.

A könnyen érthető kommunikáció célja, hogy érthető legyen az információ.

Az információ azt jelenti, hogy hasznos adat.

Információ, amit olvasol vagy elmondanak.

A könnyen érthető kommunikáció értelmi fogyatékos embereknek segít.

Segít az információt nehezen megértő embereknek.

Segít a nehezen olvasó embereknek.

Információt ad a magyarul rosszul beszélő külföldieknek.

Információt ad a nehéz sorsú embereknek.

Információt ad az idős embereknek.

A könnyen érthető kommunikáció szabályai

Könnyen érthetően informálódni könnyű és gyors.
A könnyen érthető kommunikációban sok szabály van.
Az országok szeretnének egységes szabályokat.
Az egységes szabályokat minden ember egyformán használja.
Az emberek megértik egymást.
A szabályokat leírták útmutató könyvekben.
A szabályok helyességét nem vizsgálták az emberek.

A könnyen érthető kommunikáció szintjei

A könnyen érthető kommunikációnak sok szintje van.
Például az információ csak szöveg, vagy
az információ szöveg és kép, vagy
az információ szöveg sok képpel.
Már Magyarországon is írtak többszintű könnyen érthető könyvet.

A könnyen érthető kommunikáció fogalma

A könnyen érthető kommunikáció információt ad.
Az információt az emberek egymással megosztják.
Könnyen érthetően adhatunk saját információt, vagy
más ember információját átalakíthatjuk könnyen érthetőre.
Szabályok írják le, hogyan fogalmazzunk könnyen érthetően.
A könnyen érthető fordításnál be kell tartani a szabályokat.
A könnyen érthető írásnál képeket is használhatunk.
A képek segítik az információ megértését.

Zárszó

A könnyen érthető szövegek legyenek érthetőek!
Szakemberek és tapasztalati szakértők fordítanak.
A könnyen érthető kommunikáció szabályait vizsgálni kell.
A szakemberek megvizsgálják a szabályokat.
A jó szabályokat használják.
A rossz szabályokat kidobják.
A szakemberek egységes szabályokat használnak.

Irodalomjegyzék

- Borbás B., Farkasné Gönczi R. és Rajnai E. (2017). *Fogyatékoság és abúzus*. FSZK, Budapest.
- Bock, M. B. (2014). „Leichte Sprache. Abgrenzung, Beschreibung und Problemstellungen aus Sicht der Linguistik. In Jekat S. J., Jüngst H. E., Schubert K. & Villiger C. (eds.), *Sprache barrierefrei gestalten. Perspektiven aus der Angewandten Linguistik*. Frank & Timme, Berlin, 17-52, Letöltve: 2017.10.13 URL: <https://goo.gl/GbQgZo>
- Bock, M. B. (2015). Leichte Texte schreiben Zur Wirksamkeit von Regellisten Leichter Sprache in verschiedenen Kommunikationsbereichen und im World Wide Web. *trans-kom* 8.(1), 79-102.

- Bredel, U. & Maaß, Ch. (2016). *Leichte Sprache: Theoretische Grundlagen- Orientierung für die Praxis*. Duden, Berlin.
- Csató Zs. (2002). *Egyszerűen, érthetően: útmutató könnyen érthető tájékoztatók készítéséhez*. ÉFOÉSZ, Budapest.
- Csató Zs., Jaksa É., Monostori K. és Móricz R. (2009). *Könnnyen érthető kommunikáció. Tanári kézikönyv*. FSZK, Budapest.
- Farkasné Gönczi R. és Graf-Jaksa É. (2009). Könnnyen érthető kommunikáció. In Pandula A., Szatmári P., Vincze T., Farkasné Gönczi R. és Gráf-Jaksa É., *Kommunikációs és információs technológiák és fogyatékoságügy*. (pp. 80-100). ELTE BGGYK, Budapest. Letöltve: 2017.05.12. URL: <https://goo.gl/IBJUEt>
- Farkasné Gönczi R. (2013). Könnnyen érthető kommunikáció nyelvi szintjei. *Gyógypedagógiai Szemle*, 41.(2), 208-212.
- Farkasné Gönczi R. (2014). *Könnnyen érthető kommunikáció: adaptációs kézikönyv középiskolában dolgozó pedagógusok számára*. FSZK, Budapest.
- Farkasné Gönczi R. (2017). *Történelem*. Letöltve: 2017.05.13 URL: <https://goo.gl/DbhVBS>
- Farkasné Gönczi R. és Gyóri Zs. (2017). *Vedd és olvasd! Könnnyen érthető bibliai üzenetek*. Debrecen Nagytemplomi Református Egyházközség Immanuel Otthona és Fejlesztő Nevelés- Oktatást Végző Iskolája, Debrecen.
- Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány (2012). *A Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány közhasznúsági jelentése a 2011. évről*. Budapest.
- Horváth P. L. (2017). Adalékok a könnnyen érthető kommunikáció nemzetközi történetéhez. *Gyógypedagógiai Szemle*. 45.(3), 159-174.
- Inclusion Europe (IE) és ÉFOÉSZ (2009). Információ mindenkinek – A könnnyen érthető kommunikáció európai alapelvei. Letöltve: 2017.05.13. URL: <https://goo.gl/QaYhbK>
- Locke, J. (2004). *A History of Plain Language in the United States Government*. Letöltve: 2017.05.13. URL: <https://goo.gl/fMppRM>
- Maaß, Ch. (2015). *Leichte Sprache, das Regelbuch*. Forschungsstelle Leichte Sprache Universität, Hildesheim.
- Nomura, M., Nielsen, G. S., & Tronbacke, B. I. (2010). *Guidelines for easy-to-read materials*. Internat. Federation of Library Association and Institute. Letöltve: 2017.05.13. URL: <http://bit.ly/2vlcFVR>

Felhasznált weboldalak

- Bundesvereinigung Lebenshilfe e. V. (2010). *Publikationen der Lebenshilfe*. Letöltve: 2017.05.13. URL: <https://goo.gl/8JR1Ki>
- Easyhealth.org.uk (EH). *Website rules*. Letöltve: 2017.05.13. URL: <https://goo.gl/d6EpSr>
- Generate Opportunities Ltd website. Letöltve: 2017.12.10. URL: <https://goo.gl/6tcTww>
- Mental Health Foundation (MHF). *Our history*. Letöltve: 2017.05.13. URL: <https://goo.gl/CpmPok>
- Netzwerk Leichte Sprache (2013). *Regeln für das Qualitäts-Siegel*. Lebenshilfe für Menschen mit geistiger Behinderung, Bremen. Letöltve: 2017.05.14. URL: <https://goo.gl/xjFNyV>
- Netzwerk Leichte Sprache (2014). *Leichte Sprache- ein Ratgeber*. Bundesministerium für Arbeit und Soziales, Berlin. Letöltve: 2017.12.10. URL: <https://goo.gl/1hihxJ>
- Netzwerk Leichte Sprache. *Die Geschichte der Leichten Sprache*. Letöltve: 2017.12.10. URL: <https://goo.gl/hxMupL>